

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده هنرادیان و تمدن ها
گروه هنر اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته هنر اسلامی گرایش
چوب

**بررسی روابط بی‌نامتنی نقوش فرش کرمان و ادبیات روایی
(با تأکید بر نقوش دست بافته های دوره قاجار)**

استاد راهنما:
دکتر بهمن نامور مطلق

استادان مشاور:
دکتر ایمان ذکریایی کرمانی
دکتر مرضیه پیراوی ونک

پژوهشگر:
شهرزاد فروغی

اسفند ماه ۱۳۹۰

اظهارنامه دانشجو:

موضوع پایان نامه : بررسی روابط بینامتنی نقوش فرش کرمان و ادبیات روایی (با تأکید بر نقوش دست بافته های دوره قاجار)

استاد راهنما: دکتر بهمن نامور مطلق

اینجانب شهرزاد فروغی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته هنر اسلامی گرایش چوب دانشکده هنر و ادیان دانشگاه هنر اصفهان به شماره دانشجویی ۸۸۱۱۵۰۲۱۱۴ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می‌باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به‌علاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشگاه هنر اصفهان را به‌طور کامل رعایت کرده ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از
تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و
اقتباس از این
پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر
اصفهان محفوظ است.
نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده هنر وادیان
گروه هنر اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته هنر اسلامی گرایش چوب خانم شهرزاد فروغی
تحت عنوان:

**بررسی روابط بی‌نامتنی نقوش فرش کرمان و ادبیات روایی (با تأکید بر نقوش دست بافته
های دوره قاجار)**

ارایه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای درجه‌ی کارشناسی
ارشد که در تاریخ..... توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره.....درجه..... به
تصویب نهایی رسید.

امضا	۱- استاد راهنمای اول پایان نامه آقای دکتر بهمن نامور مطلق
امضا	۲- استاد مشاور اول پایان نامه آقای دکتر ایمان ذکریایی کرمانی
امضا	۳- استاد مشاور دوم پایان نامه خانم دکتر مرضیه پیراوی ونک
امضا	۴- استاد داور داخل گروه آقای دکتر بهار مختاریان
امضا	۵- استاد داور خارج از گروه آقای دکتر ناهید عبدی

مهر و امضای مدیر گروه

سپاسگزاری:

از زحمات اساتید ارجمند دانشگاه هنر اصفهان که در طول این دوران از محضر پر فیض آن عزیزان کسب فیض کردم سپاسگزاری می کنم و از خداوند منان توفیق روزافزون آنها را مسألت می نمایم به ویژه استادان عزیز جناب آقای دکتر نامور مطلق و جناب آقای دکتر ذکریایی که در طول مسیر این پایان نامه همواره از محضر آن بزرگان کسب فیض کردم.

تقدیم به: پدر و مادر عزیزم

چکیده:

فرش تصویری یکی از شاخص‌ترین هنرهای ایرانی است. کرمان به عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز فرش بافی در عصر قاجار، بخش عمده‌ای از نفیس‌ترین فرش‌های تصویری را برای ما به یادگار گذاشته است. در هنر سنتی ایران به ویژه در فرش تصویری کرمان، مضمون‌های فرهنگی همچون اسطوره، نماد، همچنین زندگی روزمره و حتی گاهی تاریخ، نظر هنرمندان را به سوی خود جلب کرده است. اغلب این مضامین برخاسته از ادبیات شفاهی و مکتوب فارسی است، چنانکه هنرمند ایرانی از یک سو پیشینه هنر فرش و از سوی دیگر پیش‌متن‌های ادبی و فرهنگی را در اثر خود بازتاب می‌دهد. شناخت این پیش‌متن‌های درون‌هنری و بیناهنری یا بینارشته‌ای می‌تواند در رمزگشایی این قبیل فرش‌ها بسیار مفید و حتی ضروری تلقی شود. اما گاهی این پیش‌متن‌ها طوری به کار گرفته شده که موجب ایجاد لایه‌های معنایی می‌شوند و در چنین مواقعی خوانش هنری دشوار می‌شود. پژوهش حاضر می‌کوشد به مطالعه و خوانش فرش تصویری کرمان در عصر قاجار بپردازد. برای چنین منظوری روش ترامنتیت ژرار ژنت بسیار مناسب به نظر می‌رسد. از این روی این پرسش به وجود آمد که چگونه با بهره‌گیری از روش ترامنتی در تحلیل تصاویر فرش می‌توان پیش‌متن‌های تأثیرگذار بر فرش تصویری را باز شناخت و آیا شناخت این پیش‌متن‌ها در خوانشی صحیح راهگشا است و کدام روابط بینامتنی بین فرش‌های تصویری کرمان دوره قاجار و ادبیات روایی وجود دارد؟ بنابراین نگارنده با انتخاب نمونه‌ای از گونه‌های تفکیک‌شده فرش‌های تصویری کرمان در عصر قاجار با استفاده از روش توصیفی-تطبیقی به مطالعه تطبیقی نظام‌های نشانه‌ای این نمونه‌ها با پیش‌متن‌هایشان پرداخته است. در ضمن این پژوهش از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای و با هدف توسعه‌ای به نتیجه رسیده است.

واژگان کلیدی:

بینامتنیت، ترامنتیت، فرش کرمان، ادبیات روایی، عصر قاجار.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- کلیات پژوهش.....	۲
۱-۱-۱ مقدمه.....	۲
۱-۱-۲ بیان مسئله تحقیق.....	۴
۱-۱-۳ سؤالات اصلی تحقیق.....	۴
۱-۱-۴ اهداف تحقیق.....	۵
۱-۱-۵ پیشینه تحقیق.....	۵
۱-۱-۶ اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۶
۱-۱-۷ محدودیت های تحقیق.....	۶
۱-۱-۸ روش تحقیق.....	۷
۲-۱- مبانی نظری تحقیق.....	۸
۲-۱-۱ چگونگی پیدایش و گسترش بینامتنیت.....	۸
۲-۲-۱ ترامتیت ژنتی.....	۱۱
۲-۲-۲ بینامتنیت بینارسانه ای و بینا نشانه ای.....	۱۶
۳-۱- تاریخ فرش کرمان.....	۱۸
۳-۱-۱ دوران کلاسیک.....	۱۸
۳-۱-۲ دوران نوزایی.....	۲۰
۳-۱-۳ دوران معاصر.....	۲۵
۴-۱- گونه شناسی.....	۲۷

فصل دوم: گونه تغزلی و عاشقانه

۱-۲- تعریف گونه تغزلی و عاشقانه.....	۳۰
۲-۲- نظام کلامی فرش سه گنبد.....	۳۶

- ۳۶.....۱-۲-۲ نظام کلامی درون متنی
- ۳۹.....۲-۲-۲ نظام کلامی بینامتنی
- ۴۷.....۳-۲ نظام تصویری فرش سه گنبد
- ۴۷.....۱-۳-۲ نظام تصویری درون متنی
- ۵۲.....۲-۳-۲ نظام تصویری بینامتنی
- ۵۷.....۴-۲- تحلیل آخر

فصل سوم: گونه های تاریخی و اسطوره ای

- ۶۳.....۱-۳- تعریف گونه های تاریخی و اسطوره ای
- ۶۹.....۲-۳- نظام کلامی فرش تخت جمشید
- ۶۹.....۱-۲-۳ نظام کلامی درون متنی
- ۷۴.....۲-۲-۳ نظام کلامی بینامتنی
- ۷۶.....۳-۳- نظام تصویری فرش تخت جمشید
- ۷۶.....۱-۳-۳ نظام تصویری درون متنی
- ۷۹.....۲-۳-۳ نظام تصویری بینامتنی
- ۹۱.....۴-۳- تحلیل آخر

فصل چهارم: گونه های مذهبی و عرفانی

- ۹۵.....۱-۴- تعریف گونه های مذهبی و عرفانی
- ۹۵.....۱-۱-۴ گونه مذهبی
- ۹۸.....۲-۱-۴ گونه عرفانی
- ۱۰۲.....۲-۴- نمونه گونه مذهبی (فرش معراج پیامبر اکرم)
- ۱۰۴.....۱-۲-۴ نظام تصویری
- ۱۱۱.....۲-۲-۴ نظام کلامی
- ۱۱۵.....۳-۲-۴ تحلیل آخر
- ۱۱۷.....۳-۴- نمونه گونه عرفانی (فرش هفت صوفی)
- ۱۱۹.....۱-۳-۴ نظام کلامی

۱۲۴.....۲-۳-۴ نظام تصویری

۱۳۵.....۳-۳-۴ تحلیل آخر

نتیجه گیری:

۱۳۸.....نتیجه گیری

۱۴۳.....پی نوشت ها

۱۴۴.....فهرست منابع و مآخذ

۱۵۰.....چکیده انگلیسی

فهرست جدول‌ها

عنوان

صفحه

- جدول (۱-۲) بررسی بینامتنی اسامی نظام کلامی فرش سه گنبد..... ۴۰
- جدول (۲-۲) لایه های متنی نظام نشانه ای فرش سه گنبد و سیر زمانی آنها..... ۶۱
- جدول (۱-۳) نظام بینا نشانه ای درون متنی حاشیه فرش تخت جمشید..... ۸۱
- جدول (۲-۳) نظام تصویری متن فرش تخت جمشید و پیش متن هایش..... ۸۲
- جدول (۳-۳) نظام تصویری پیرامتن فرش تخت جمشید و پیش متن هایش..... ۸۴

فهرست شکل‌ها

عنوان
صفحه

شکل (۱-۲) پیش متن اول نظام کلامی فرش سه گنبد.....	۴۱
شکل (۲-۲) پیش متن دوم نظام کلامی فرش سه گنبد.....	۴۴
شکل (۱-۳) پیش متن نظام کلامی فرش تخت جمشید.....	۷۵
شکل (۲-۳) پیش متن نظام تصویری فرش تخت جمشید.....	۷۹
شکل (۳-۳) رابطه بینا نشانه ای فرش تخت جمشید.....	۹۱
شکل (۱-۴) پیش متن نظام تصویری فرش معراج پیامبر اکرم.....	۱۱۰
شکل (۲-۴) پیش متن نظام کلامی فرش معراج پیامبر اکرم.....	۱۱۴
شکل (۳-۴) رابطه بینا نشانه ای فرش معراج پیامبر اکرم.....	۱۱۶
شکل (۴-۴) پیش متن نظام تصویری فرش هفت صوفی.....	۱۳۴
شکل (۵-۴) رابطه بینا نشانه ای فرش هفت صوفی.....	۱۳۶
شکل (۱-۵) بررسی پیوستگی بیناشاخه ای ادبیات و فرش های تصویری کرمان دوره قاجار و پیش متن های واسط تصویری.....	۱۴۱

فهرست عکس ها

عنوان

صفحه

- عکس (۱-۲) فرش شتر لیلی _ گونه تغزلی و عاشقانه..... ۳۳
- عکس (۲-۲) فرش داستان های نظامی _ گونه تغزلی و عاشقانه..... ۳۳
- عکس (۳-۲) فرش سه گنبد _ گونه تغزلی و عاشقانه..... ۳۵
- عکس (۴-۲) کتیبه در حاشیه بالا فرش سه گنبد..... ۳۶
- عکس (۵-۲) کتیبه در کنار پایین حاشیه بالای فرش سه گنبد..... ۳۷
- عکس (۶-۲) کتیبه در زیر سقف گنبد فیروزه ای در فرش سه گنبد..... ۳۸
- عکس (۷-۲) کتیبه در زیر سقف گنبد قرمز در فرش سه گنبد..... ۳۸
- عکس (۸-۲) کتیبه در زیر سقف گنبد سفید در فرش سه گنبد..... ۳۸
- عکس (۹-۲) دو کتیبه در زیر سقف گنبد های فیروزه ای و قرمز در فرش سه گنبد..... ۳۹
- عکس (۱۰-۲) تصویر گنبد فیروزه ای در فرش سه گنبد..... ۴۷
- عکس (۱۱-۲) تصویر گنبد قرمز در فرش سه گنبد..... ۴۸
- عکس (۱۲-۲) تصویر گنبد سفید در فرش سه گنبد..... ۴۸
- عکس (۱۳-۲) تصویر چوگان بازی در فرش سه گنبد..... ۴۹
- عکس (۱۴-۲) تصویر شاه در شکار در فرش سه گنبد..... ۴۹
- عکس (۱۵-۲) قسمتی از حاشیه فرش سه گنبد..... ۵۰
- عکس (۱۶-۲) هفت گنبد ، گلچین اسکندر سلطان ، شیراز (۸۳۱هـ-ق)..... ۵۳
- عکس (۱۷-۲) بهرام در گنبد فیروزه ای ، بخارا (۹۸۷-۹۸۶هـ-ق)..... ۵۳
- عکس (۱۸-۲) فرش کاشان ، بهرام در گنبد سفید ، (اوایل ۱۴ هـ-ق)..... ۵۴
- عکس (۱۹-۲) نسخ خطی چاپ سنگی از خمسه نظامی ، بهرام در گنبد سفید..... ۵۴
- عکس (۲۰-۲) بهرام و کنیزکش در شکار ، خمسه نظامی ، هند..... ۵۶
- عکس (۱-۳) فرش شخصیت های تاریخی و اسطوره ای _ گونه تاریخی و اسطوره ای..... ۶۶
- عکس (۲-۳) فرش هوشنگ شاه _ گونه تاریخی و اسطوره ای..... ۶۶

- عکس (۳-۳) فرش تخت جمشید_ گونه تاریخی - اسطوره ای..... ۶۸
- عکس (۴-۳) نظام کلامی شماره گذاری شده فرش تخت جمشید..... ۷۳
- عکس (۵-۳) نظام تصویر شماره گذاری شده فرش تخت جمشید..... ۸۰
- عکس (۶-۳) فرش حجاری در گاه جنوبی کاخ صد ستون تخت جمشید_ گونه تاریخی و اسطوره ای_ موزه ای فرش ایران..... ۸۸
- عکس (۷-۳) فرش حجاری های نقش رستم و نقش رجب_ گونه تاریخی و اسطوره ای_ موزه فرش ایران..... ۸۸
- عکس (۱-۴) فرش زندگی حضرت یوسف (ع) _ گونه مذهبی..... ۹۸
- عکس (۲-۴) فرش سه درویش_ گونه عرفانی..... ۱۰۱
- عکس (۳-۴) فرش معراج پیامبر اکرم (ص) _ گونه مذهبی..... ۱۰۳
- عکس (۴-۴) تصویر پیامبر سوار بر براق در فرش معراج پیامبر اکرم..... ۱۰۵
- عکس (۵-۴) تصویر حضرت محمد (ص) سوار بر براق و فرشتگان در اطرافش در فرش معراج پیامبر اکرم..... ۱۰۶
- عکس (۶-۴) تصویر فرشتگان در بالای زمینه فرش معراج پیامبر اکرم..... ۱۰۶
- عکس (۷-۴) واگیره ای از حاشیه فرش معراج پیامبر اکرم..... ۱۰۷
- عکس (۸-۴) نگارگری معراج حضرت رسول (ص) از خمسه نظامی - مکتب تبریز - کار سلطان محمد..... ۱۰۹
- عکس (۹-۴) فرش هفت صوفی _ گونه عرفانی..... ۱۱۸
- عکس (۱۰-۴) کتیبه های درون زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۱۹
- عکس (۱۱-۴) کتیبه درون زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۰
- عکس (۱۲-۴) کتیبه درون زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۰
- عکس (۱۳-۴) کتیبه درون زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۰
- عکس (۱۴-۴) تصویر کشکول و تبر در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۴
- عکس (۱۵-۴) تصویر شمس تبریزی در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۵
- عکس (۱۶-۴) تصویر بایزید بسطامی در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۵
- عکس (۱۷-۴) تصویر شاه نعمت الله ولی در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۶
- عکس (۱۸-۴) تصویر مرید در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۶
- عکس (۱۹-۴) تصویر نورعلیسا در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۷

- عکس (۲۰-۴) تصویر مشتاق علیشا در زمینه فرش هفت صوفی..... ۱۲۷
- عکس (۲۱-۴) تصویری از واگیره حاشیه فرش هفت صوفی..... ۱۲۸
- عکس (۲۲-۴) نقاشی رنگ و روغن شاه نعمت الله ولی در خانقاهش در ماهان کرمان..... ۱۳۱
- عکس (۲۳-۴) نقاشی رنگ و روغن درویش نور علیشا _ موزه هنر های تزئینی تهران _ نقاش اسماعیل جلایر..... ۱۳۲
- عکس (۲۴-۴) نقاشی رنگ و روغن نور علیشا _ نگارخانه مجموعه کاخ _ نقاش اسماعیل جلایر..... ۱۳۳
- عکس (۲۵-۴) فرش نور علیشا _ گونه عرفانی..... ۱۳۳

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ کلیات پژوهش

در این بخش، تلاش می شود به اجزا پایان نامه همچون مقدمه، مسئله تحقیق، سؤالات، اهداف تحقیق و... به طور کلی اشاره شود. این ارکان در واقع، ایجاد کننده قلمرو چشم اندازی کلی هستند و نشان می دهند که محتوای این پایان نامه چیست.

۱-۱-۱ مقدمه

در ایران از دیرباز، بافتن انواع فرش متداول بوده است؛ آثار مکشوفه از گذشتگان، گویای آن است که فرش بافی به صورت هنری دستی در این سرزمین سابقه ای بس دراز دارد و در گذر تاریخ ایران، صنعت و پیشینه فرش بافی به صورت هنر و مهارتی خاص در آمده است. فرش ایرانی مجموعه ای از نقش و نگارها و هنر اقوام گوناگون ایرانی است که بر مبنای فرهنگ و جهان بینی مردم مناطق مختلف این سرزمین کهن خلق شده است. فرش، از دل هنر و فرهنگ اقوام مختلف برآمده و تحولات عمده مذهبی، تاریخی و سیاسی بر آن تأثیر عمیقی داشته است. بنابراین فرش، یکی از مهم ترین هنرهای صناعی و از برجسته ترین مظاهر هنرهای ملی و آیینی محسوب می شود.

کرمان نیز یکی از کهن ترین و مهم ترین مراکز فرش بافی ایران به شمار می آید. روزگاری جهانیان، فرش ایرانی را با نام «کرمان» می شناختند. اما هم اکنون تنها مظاهری از این هنر زینت بخش موزه های معتبر جهان و ایران است. صنعت قالی بافی در کرمان سابقه طولانی دارد و در گذر زمان با فراز و نشیب هایی روبرو شده است. چنین به نظر می رسد که قالی بافی قبل از دوران صفویه در این شهر وجود داشته است و در زمان صفویه که نقطه عطفی در شکوفایی انواع هنر ایرانی به شمار می رود همانند دیگر هنرها شکوفاتر شده است. اما درخشان ترین دوره تحولات قالی کرمان، در عصر قاجار به صحنه ظهور نشست. با ورود به عصر قاجار، به دلیل سرعت تحولات، تغییرات چشمگیری در طرح و نقش فرش کرمان پدید آمد. یکی از مهم ترین تحولات طرح و نقش فرش کرمان در این دوره، رواج تصویرگری و پیکره نگاری است. از میان این فرش ها که به فرش های تصویری شهرت دارند؛ فرش هایی که به روایت گری می پردازند مانند تصاویری از داستان های عشقی ادبیات کلاسیک ایران، در اثر ایفای نقش در انتقال فرهنگ، عقاید و باورها از اهمیت خاصی برخوردارند. از آنجا که این گونه فرش ها ارتباط تنگاتنگی با ادبیات روایی دارند، برای بررسی روابط بین آنها، می توان با رویکرد بینامتنی به تجزیه و تحلیل تصاویر شان پرداخت.

در رویکرد بینامتنی، هر متن یک بینامتن به شمار می آید که متن های دیگر در ساخت آن حضور داشتند و آن نیز در ساخت متن های پسین حضور خواهد داشت. بر پایه اصل اساسی بینامتنیت، هیچ متنی بدون پیش متن نیست و متن ها همواره بر پایه متن های گذشته بنا می شوند. در قاعده بینامتنیت نقطه آغاز و پایانی وجود ندارد و همواره پیوند های درونی، جهان متنی را گسترش و توسعه می بخشد (نامور مطلق ۱۳۹۰، ۴۲۹). فرش های تصویری نیز از این قاعده مستثنا نیستند. این فرش ها با تأثیرپذیری از متن های ادبی و هنری پیرامونی و پیشین خلق شده اند و چنین به نظر می رسد که ادبیات روایی، پیش متن اصلی این فرش ها قرار گرفته است. اما سؤال اصلی این است که کدام روابط بینامتنی بین فرش های تصویری کرمان دوره قاجار و ادبیات روایی وجود دارد؟ و چگونه با بهره گیری از روش بینامتنی در تحلیل تصاویر فرش می توان پیش متن های تأثیرگذار بر فرش های تصویری را باز شناخت و شناخت این پیش متن ها چه فایده ای دارد؟ برای دستیابی به پاسخی جامع به این سؤالات و رسیدن به خوانشی صحیح از این متون، در این پژوهش که در قالب پایان نامه کارشناسی ارشد هنر اسلامی ارائه شده، با به کارگیری روش های توصیفی _ تحلیلی و با بهره گیری از روش ترامنتی ژراژ ژنت که یکی از مؤثرترین روش های مطالعات تطبیقی ادبیات و هنر است به خوانش و بررسی روابط درون متنی و بینامتنی نمونه های مورد مطالعه از هر گونه پرداخته خواهد شد. فرش های تصویری کرمان در دوره قاجار را براساس موضوع در چهار گونه ی تغزلی، تاریخی واسطوره ای، مذهبی و عرفانی می توان تفکیک کرد.

در فصل اول این پژوهش، پس از بخش اول که به کلیات پژوهش اختصاص دارد، در بخش دوم به طور اجمالی به چگونگی پیدایش و گسترش رویکرد بینامتنی پرداخته شده و سپس روش ترامنتی ژراژ ژنت همراه با شرح واژه ها و اصطلاحات به کار رفته در این روش، به طور مفصل شرح داده شده است. بخش سوم از این فصل، به تاریخچه فرش در کرمان تعلق دارد و با توجه به موضوع این پژوهش، به طور مفصل تری به تاریخچه فرش در دوره قاجار پرداخته است.

در فصل دوم، نمونه ای از فرش های گونه عاشقانه و تغزلی با روش ترامنتی تجزیه و تحلیل شده و در فصل سوم نیز نمونه ای از فرش های تصویری گونه تاریخی و اسطوره ای بررسی شده است. فصل چهارم به دو بخش تقسیم می شود؛ بخش اول آن به نمونه ای از گونه فرش های مذهبی و بخش دوم، به تجزیه و تحلیل و خوانش فرش های گونه عرفانی پرداخته و آخرین فصل به نتیجه گیری و ارائه برخی از پیشنهادات به منظور انجام پژوهش های مرتبط اختصاص داده شده است.

با توجه به گستردگی بحث ترامنتیت، درباره زیبایی شناسی فرش های تصویری کرمان آن گونه که شایسته است بررسی و تحقیق انجام نگرفته و خود می تواند موضوع دیگری برای پژوهش های آتی باشد. همچنین تحلیل گفتمانی فرش های تصویری کرمان، یکی دیگر از موضوع های مهمی است که می توان در قالب تحقیقی جداگانه بدان پرداخت.

۱-۱-۲ بیان مسئله تحقیق

فرش دستباف ایرانی، دارای تاریخی بسیار طولانی است و یکی از کهن ترین هنرهای پر افتخار ایرانیان است که قدمتی چند هزار ساله داشته و با تمدن و هنر ایرانی به هم گره خورده است. این صنعت دارای جنبه های کاربردی، فرهنگی و هنری است و نقش بسزایی در نبوغ هنری و شکوفایی استعداد های درخشان هنرمندان این سرزمین داشته است. کرمان نیز به عنوان یکی از مراکز مهم فرشبافی در ایران محسوب می گردد. اسناد موجود شروع بافت فرش های پرزدار در کرمان را به عصر صفوی می رسانند، اما دوران طلایی و اوج این هنر، عصر قاجار است که در این زمان کرمان به یکی از بزرگ ترین مراکز تولید فرش تبدیل می شود. همچنین بزرگترین تحولات طرح و نقش قالی کرمان، در این عصر رقم می خورد که از جمله، مهم ترین این تحولات، تولید فرش های تصویری است. هنرمندان و طراحان فرش کرمان با بهره گیری از ذوق سرشار هنری و تحت تأثیر باور ها و عقاید خود، در فضایی فرهنگی، متأثر از متون مختلف، فرش های تصویری نوینی را خلق کردند. بنابراین می توان گفت که پیش متن کلامی این فرش ها ادبیات عامیانه و رسمی روایی در ژانر های مختلف است. از جهتی دیگر این نکته قابل توجه است که از دیرباز نقوش فرش ماهیتی غیرشمایلی داشته و تغییر این ماهیت به متن های تصویر سازی روایتگر در فرش های تصویری، علاوه بر ذهن خلاق هنرمند، بیشتر تحت تأثیر پیش متن های تصویری پیرامونی و پیشین میسر می شود. پس می توان این فرضیه را به صورت کلیدی در نظر گرفت که فرش های تصویری تحت تأثیر پیش متن های کلامی و تصویری، در شبکه ای از روابط بینامتنی و درون متنی خلق شده اند. چنین به نظر می رسد با بهره گیری از روش ترامتنی در حوزه مطالعات فرش شناسی می توان قرائتی نزدیک تر به واقعیت و صحیح تر از نقوش فرش های تصویری داشت.

۱-۱-۳ سؤالات اصلی تحقیق

در این پژوهش سعی بر آن است که با تجزیه و تحلیل تصاویر فرش های تصویری، با بهره گیری از روش ترامتنی، به روابط بینامتنی فرش و ادبیات پی برده و پیش متن های ادبی و هنری تأثیرگذار بر این هنر را شناسایی کرده و به پرسش های زیر پاسخ داده شود:

- ۱) کدام روابط بینامتنی بین فرش های تصویری کرمان دوره قاجار و ادبیات روایی وجود دارد؟
- ۲) چگونه با بهره گیری از روش ترامتنی ژنت در تحلیل تصاویر فرش می توان پیش متن های تأثیرگذار بر فرش های تصویری را باز شناخت و شناخت این پیش متن ها چه فایده ای دارد؟